

Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement

Langer leven en het pensioenstelsel

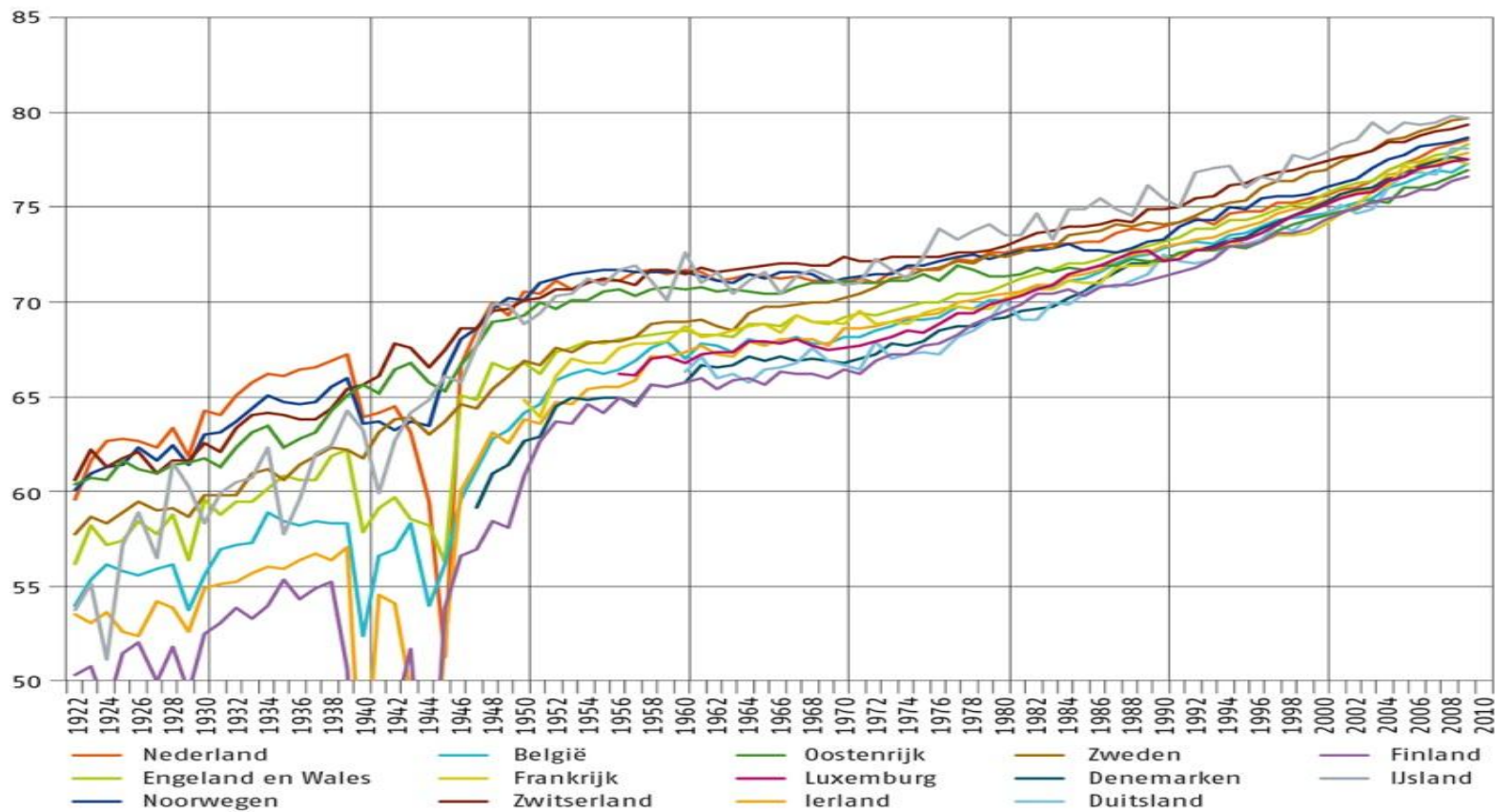
Symposium Pensioenvoorziening en Risicomanagement

Bas J.M. Werker

Tilburg University and Netspar

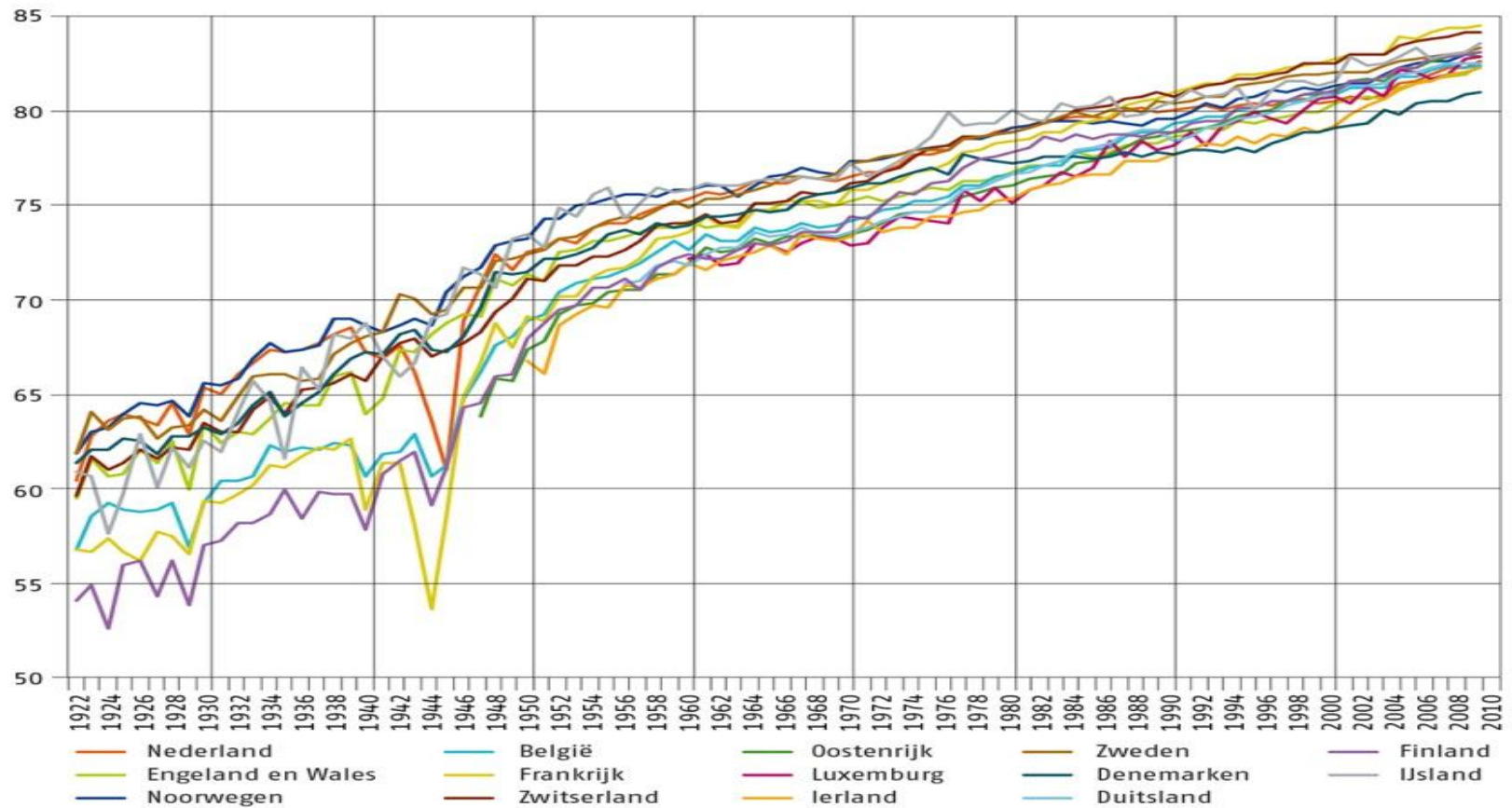
14 november 2014

(Periode) Levensverwachting 0-jarige mannen

Grafiek 1 Convergentie van periodelevensverwachting van een aantal Europese landen, 0-jarige mannen

(Periode) Levensverwachting 0-jarige vrouwen

Grafiek 2 Convergentie van periodelevensverwachting van een aantal Europese landen, 0-jarige vrouwen

Het voorspellen van de levensverwachting

- Het voorspellen van levensverwachtingen is kinderlijk eenvoudig
 - de stijging is prachtig lineair, met beperkte ruis
 - convergentie landen goed zichtbaar
- Het AG2014 model is dan ook (relatief) eenvoudig
 - en volledig transparant

Wat is een `goede' voorspelling?

- Een voorspelling is 'goed' als je in 50% van de gevallen te hoog zit en (dus) in 50% van de gevallen te laag
- Tevens is een kleine voorspelfout prettig
 - maar daar zit een grens aan
 - het statistisch verantwoorde antwoord is een interval dat soms te groot is voor beleidsmakers
- Ik denk dat het AG2014 model een `goede' voorspelling geeft, maar de tijd zal het leren

Langlevens*risico*

- Desalniettemin **zal** de toekomst onvermijdelijk afwijken van de voorspelling
- In verzekerings- en pensioencontracten worden deze risico's gedeeld
 - de keuze is niet **of** maar **hoe**

Langlevenrisico bij verzekeraars

- Ik definieer verzekeraar als een contract waarbij langlevenrisico gedeeld wordt tussen
 - *polishouders*
 - *aandeelhouders*
- De norm is 99.5% zekerheid met weinig aandacht voor de verdeelsleutel als de beloftes niet nagekomen worden

Solvency: **Wat** heeft nu 99.5% kans?

1. Dat een verzekeraar in de toekomst aan alle verplichtingen kan voldoen?
 - Neen, die kans is **nul** (kwestie van tijd)
2. Dat een verzekeraar volgend jaar meer assets heeft dan de best-estimate waarde verplichtingen
 - Neen, die kans is vaak **groter** dan 99.5%
3. Dat een verzekeraar volgend jaar zijn assets en liabilities zonder verlies kan overdragen?
 - Neen, die kans is **niet** (met enige nauwkeurigheid) **te bepalen** (wijzigende risicopremies, liquiditeit, contagion, ...)

Oproep

- Net zoals bij pensioenregelingen, is het een kwestie van tijd dat één of meer verzekeraars onder water gaan
- Maak niet dezelfde fout als pensioenfondsen
- Ga **NU** nadenken wat te doen in dat geval
 - aannemende dat dan andere verzekeraars niet de portefeuille kunnen overnemen
 - dus leg macro langlevenrisico bij polishouders (tegen minder premie)

Langlevenrisico bij pensioenfondsen

- Ik definieer pensioenfonds als een contract waarbij langlevenrisico gedeeld wordt ***binnen deelnemers*** onderling
- De norm van 97.5% staat nog wel in de (nieuwe) wet, maar daarvan weet iedereen dat dat niets betekent
- Door schade en schande wijs geworden in het pensioencontract nu wel ***completer***
 - na lang duwen door Lans en Theo

Maar is het contract ook '*verstandig*'?

- Een compleet contract is wenselijk in verband met heldere eigendomsrechten, maar dat is niet alles
- Wat is een 'verstandig' risicodelingscontract?
- 'Verstandig' verzekeren
 - bij schokken die verschillend uitpakken voor deelnemers spreek je een transfer af die het effect voor iedereen zoveel mogelijk '*gelijk*' maakt

Wat is *gelijk*?

- In de discussies tussen juristen en economen is de kern vaak de definitie van het begrip ‘gelijk’
- Economen: gelijk betekent (vaak) evenveel Euro's vermogen (marktconsistente waardering)
 - 1 euro vandaag \ll 1 euro over 10 jaar
- Juristen: gelijk betekent dezelfde procentuele wijziging in de toegezegde aanspraak (ongeacht horizon)

Twee voorbeelden (later vandaag meer)

- Een *onverwacht* hoge stijging van de levensverwachting van huidige gepensioneerden
 - het lijkt redelijk dat jongeren meebetalen
- Een *onverwacht* hoge stijging van de levensverwachting van huidig werkenden
 - het lijkt redelijk dat ouderen meeprofiteren van extra human capital
 - gebeurt echter niet in huidige doorsneesysteem
- (In beide gevallen zal een premie betaald worden en de transfer andersom zijn bij onverwacht lage stijging)

Samenvattend

- 97.5% of 99.5% = schijnzekerheid
- Belangrijker zijn **ex-ante** verdeelregels voor de ongewenste scenarios
 - compleet contract
- Langlevenrisico lijkt beperkt
 - maar pas op voor zwarte zwanen
- Verstandige risicodeling voor langlevensrisico lastig te operationaliseren
 - verdient aandacht aankomende tijd

Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement

Mission Netspar contributes to the ongoing improvement of financing opportunities for the 'old age' of Dutch and European citizens through network development, formulating and executing scientific research and knowledge transfer programs.